Vägledning egenvård barn och unga

1. Inledning

Vägledningen riktar sig till de verksamheter som arbetar med barn och unga.

2. Bedömning av egenvård

2.1 Förutsättningar för egenvård

Bedömningen utgår från barnets och vårdnadshavarens fysiska och psykiska hälsa samt kognitiva förmåga och livssituation. Om det finns risk att barnet kan skadas i samband med egenvården kan man inte fatta beslut om egenvård.

Syftet med egenvård är att möjliggöra och bidra till att den enskilde får möjlighet att leva sitt liv utifrån sina egna förmågor och resurser utan täta kontakter med hälso- och sjukvården.

Vid bedömning av egenvård behöver den behandlande legitimerade hälso- och sjukvårdspersonalen ta ställning till vilka situationer och platser som egenvården kommer att utföras på. I varje sammanhang behöver en samplanering ske och bedömning om vilken kompetens och risk som finns. Typ av hälso- och sjukvårdsåtgärd avgör omfattningen av samplanering. Ex på platser är hemma, förskola, skola, fritidsaktivitet, korttidsplats, HVB-hem.

2.2 Riskbedömning

Den behandlande legitimerade hälso- och sjukvårdspersonalen som gör bedömningen om egenvård ska analysera om det finns risker med att åtgärden bedöms som egenvård. En hälso- och sjukvårdsåtgärd får inte bedömas som egenvård om riskbedömningen som genomförts visar att det finns risk för att personen skadas.

Frågeställningar som ger stöd i bedömningen:

- Finns det risk att den enskilde kan drabbas av en vårdskada?
- Vad händer om insatsen uteblir eller blir försenad?
- Har den enskilde insikt om behovet av åtgärden?
- Förväntas den enskilde medverka till åtgärden?

2.3 Olika processer vid bedömning av egenvård

De olika färgerna ska underlätta och ge stöd vid bedömning av egenvård. Vilken process som är lämplig avgörs utifrån följande frågeställningar:

Skriftlig instruktion är tillräcklig - Grön process

- Vårdnadshavaren ansvarar för att förmedla ordinationen och den skriftliga instruktionen samt originalförpackningar för aktuellt läkemedel till rektor på förskola/skola.
- Ordinationen ska vara en skriftlig instruktion, bilaga 1 Beslut egenvård, av behandlande hälso- och sjukvårdspersonal.
- Uppföljning planeras utifrån behov.
- Vårdnadshavaren/utföraren ansvarar för att kontakta ordinatören vid förändring/ behov av uppföljning som uppstår utifrån ny förutsättning.

Samordnad individuell plan (SIP) – Gul process

- Riskbedömning görs i samverkan med utförare av egenvård
- Förutsätter specifika förkunskaper för utförandet av egenvård
- Hälso- och sjukvården ansvarar för förmedling av information, instruktioner och utbildning
- Bilaga 1 Beslut om egenvård, skriftlig instruktion ska finnas och en skriftlig plan ska upprättas (SIP)
- Uppföljning planeras i samverkan

Åtgärd utförs av hälso- och sjukvårdspersonal – Röd process

- Åtgärden bedöms behöva utföras av hälso- och sjukvårdspersonal
- Förutsätter medicinsk kompetens
- Delegering eller överlåten hälso- och sjukvård kan bli aktuellt
- Kan bli egenvård efter särskild utbildning från hälso- och sjukvården

2.4 Beslutsunderlag och egenvårdsplan för diabetes

Blanketten för beslut om egenvård ska alltid användas som underlag för egenvård i förskola/skola, oavsett processfärg, se bilaga 1.

För barn som har diabetes ska särskild egenvårdplan användas som finns på Skolverkets webbplats. Legitimerad vårdpersonal från Regionens hälso- och sjukvård ansvarar för att upprätta en egenvårdsplan för diabetes. Planen upprättas i samplanering tillsammans med förskola/skola.

Egenvårdsplan för diabetes i förskola
Egenvård i förskola, skola och fritidshem - Skolverket

Egenvårdsplan för diabetes i skolan
IVP_Diabetes-Skola_180630-form3.pdf (barnlakarforeningen.se)

3. Ansvar vid egenvård

3.1 Vårdnadshavaren ansvarar för egenvård

I föräldrabalken regleras vårdnadshavarens ansvar för barnets rätt till tillsyn, omvårdnad och trygghet. Under barnets uppväxt förväntas det i föräldrarollen att utföra egenvård som är förenligt med omvårdnadsansvaret. I vissa fall kan vårdnadshavare med stöd av hälso- och sjukvården förvärva en kompetens som gör det möjligt att hälso- och sjukvårdsåtgärder kan utföras som egenvård.

- Skriftligt beslut om egenvård undertecknas av vårdnadshavare.
- Att ge samtycke till förskola/skola att kontakta hälso- och sjukvården vid behov.

3.2 Förskola/skola ansvarar för egenvård

- Skriftligt beslut om egenvård utfärdas om en viss medicinsk åtgärd ska utföras i förskola/skola.
- Vårdnadshavaren får ett skriftligt beslut (Bilaga 1 ”Beslut om egenvård”) från den behandlande legitimerade hälso- och sjukvårdspersonal som gjort bedömningen att åtgärden är egenvård i en förskole/skolmiljö och hur den är planerad - grönt spår

- Hälso- och sjukvård måste samråda med socialtjänsten, LSS, förskola/skola för att säkerställa att egenvårdsåtgärden kan utföras av berörd personal, genom en skriftlig instruktion eller samordnad individuell plan (SIP) - gult spår
- Om en rektor bedömer att personalen inte kan hjälpa barnet med egenvård på ett säkert sätt måste ansvarig ordinatör inom hälso- och sjukvården kontaktas av vårdnadshavaren eller av förskola/skola. Den behandlande legitimerade hälso- och sjukvårdspersonalen ska tillsammans med verksamheten planera för hur situationen ska lösas och ansvara för eventuell utbildning av personal.
- Rektor är ansvarig för dokumentation i barnakten eller elevakten.

3.3 Korttidsboende

En åtgärd kan bedömas som egenvård när vårdnadshavarna eller närstående utför åtgärden, men skulle kunna bedömas som hälso- och sjukvård när barnet befinner sig på ett korttidsboende. I dessa fall blir det aktuellt med en delegering till berörd personal. Kommunen har då ansvar för den kommunala hälso-och sjukvården, barnkliniken har läkaransvar och övrigt medicinskt stöd vid korttidsvistelsen. Kommunen ska ha den personal som behövs för att kunna ge en god vård och omsorg.

3.4 HVB-hem ansvarar för egenvård

Socialnämnden har ett ansvar för att de barn och unga som bor på HVB får god vård. När det gäller barn ska nämnden även verka för att de får den hälso- och sjukvård som de behöver. Det betyder att socialtjänsten och den som vårdar barnet, i likhet med föräldrar i allmänhet, till exempel vid behov ger barnet den hjälp det behöver för att ta ordinerade läkemedel.

HVB ska utföra egenvård i vårdnadshavares ställe. När de hjälper barn och unga med läkemedel har HVB samma ansvar som i annat de gör. Den som bedriver HVB-verksamhet ska se till att bemanning och lokaler är anpassade så att en trygg och säker vård för barnet/den unge säkerställs.

3.5 Socialtjänstens ansvar

Kommunens socialtjänst behöver skyndsamt handlägga ansökan om hjälp med egenvård. Den som fattar egenvårdsbeslut är skyldig att informera den enskilde om vad egenvård innebär. Fram till biståndsbeslut ansvarar hälso- och sjukvården för insatsen.